

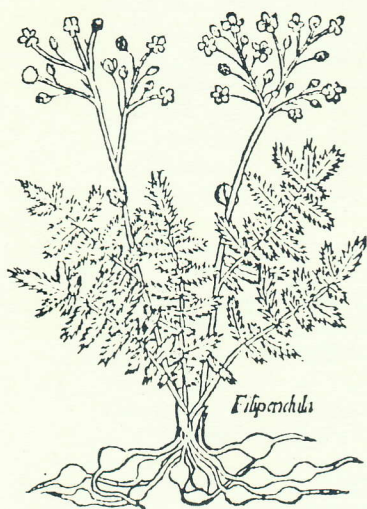
Arkeologia

NYT!

Arkeologi

NU!

1 / 93

Kansikuva:**Kuusiston linnan rauniot.**

Zachris Topelius:

Finlands Framstäldt i Tekningar (1845 - 1852).

Sikoangervo (*Filipendula Vulgaris*).

Elias Tillandz 1683: Catalogus Plantarum.

Arkeologia NYT! - Arkeologi NU!**ISSN 1236-4827**

Tiedotetta julkaisee Turun maakuntamuseon ystävät r.y:n arkeologian työryhmä. Vastaava toimittaja Anneli Keränen Västäräkinkatu 1 A 7, 20610 Turku. Toimituskunta Matti Eloranta, Heimo Kumlander, Terttu Lempiäinen, Minna Sartes, Leena Soini ja Aava-Leena Suominen.

Tiedotteen saavat Turun maakuntamuseon ystävät jäsenetuna ilmoittamalla kanslistille haluavansa sen. Turun maakuntamuseon ystävät r.y:hyn voi liittyä soittamalla yhdistyksen kanslistille puh.921-352 555 klo 9.00-11.00 välisenä aikana arkipäivinä. Tiedotetta voi tilata Arkeologian työryhmältä: Turun maakuntamuseon ystävät r.y. / arkeologian työryhmä, Kalastajankatu 4, 20100 Turku. Tiedotteen irtonumerohinta on ei-jäsenille 10mk, "vuosikerta" (kolme numeroa vuodessa) 40 mk kotiin postitettuna.

Arkeologian työryhmä toivoo saavansa arkeologiasta kiinnostuneita kontaktihenkilöitä maakunnasta. Tiedotteessa julkaistaan muinaistieteellisiä artikkeleita ja juttuja joita toivotaan niin alan ammattilaisilta, harrastajilta, kuin muiltakin asiasta kiinnostuneilta.

Tiedustelut: Leena Soini koti 921-514 360, työ 921-633 7462 ja Heimo Kumlander koti 921-353 240, työ 921-612 183.

KUKKIVIA "MUINAISMUISTOJA" KUUSISTON LINNAN RAUNIOILLA

Terttu Lempiäinen

Kuusiston linnan raunioiden ympäristö on kiinnostanut kasvitutkijoita ja -keräilijöitä jo kauan. Vanhimmat kasvinäytteisiin ja havaintoihin perustuvat kasvistotiedot ovat peräisin 1700-luvun puolivälistä. Sekä Turun että Helsingin yliopiston kasvimuseoiden kokoelmissa on runsaasti näytteitä varsinkin raunioiden tunnetuimmista kasveista, joita ovat tähkätädyke (*Veronica spicata*) ja isotakiainen (*Arctium lappa*). Raunioalueen 156 kasvilajin joukossa on myös muita kukkivia "muinaismuistoja", jotka ovat osa linnan historiaa.

Isotakiainen on lounainen vanhan asutuksen seuralainen, jota aikaisemmin pidettiin pikkutakiaisena (*Arctium minus*). Isotakiainen mainitaan Kuusistoa koskevissa lähteissä ensimmäisen kerran 1800-luvun lopulla (Hjelt 1926). Ensimmäinen kokoelmanäyte on vuodelta 1903. Kuusisto on lajin tunnetuin kasvupaikka Suomessa. Isotakiaisen on oletettu levinneen tänne Itämeren yli lounaasta, ilmeisesti ihmisen tai hevosrehun mukana. Lähimmät esiintymispaikat ovat Ahvenanmaalla ja Ruotsin Upplannissa. Osa Kuusiston takiaiskantaa on iso- ja pikkutakiaisen sekamuotoa

Tähkätädyke on havaittu Kuusistossa ensimmäisen kerran noin. v. 1750. Havainnosta on jäljellä käsinkirjoitettu muistiinpano. Kasvi mainitaan myös Turun Akatemian professorin Elias Tillandzin kasviluettelossa "Catalogus Plantarum" (1673). Tähkätädykkeen on oletettu saapuneen Suomeen keskiajalla, ehkä aikaisemminkin. Se on ehkä jo viikinkien Idäntien kulkijoiden mukanaan tuoma muinaistulokas eli arkeofyytti (Kukkonen 1992). Kaksi tunnetuinta lounaissuomalaista muinaistulokasta, sikoangervo (*Filipendula vulgaris*) ja ahdekaura (*Avenula pratensis*) kasvavat tähkätädykkeen seurana pienellä Myllykalliolla, raunioiden välittömässä läheisyydessä.

Keltamo (*Chelidonium majus*) on vanha lääkekasvi, jota esiintyy vanhoilla asuma-alueilla ja Lounais-Suomen lehtokallioilla. Kasvia viljeltiin Espanjassa jo 1300-luvulla. Uudella ajalla keltamon viljely todennäköisesti yleistyi eri puolilla Eurooppaa. Pohjoismaihin kasvi lienee levinnyt lääkekasvina munkkien mukana jo keskiajalla. Kasvi on yleinen linnojen ja vanhan asutuksen läheisyydessä. Se lienee jäänyt kasvamaan vanhoille viljelypaikoilleen sittemmin hylättynä lääkekasvina.

Suomessa keltamo mainitaan ensimmäisen kerran kirjallisissa lähteissä v. 1556: Eräässä kirjeessään Viipurin varuskunnalle Kustaa Vaasa kehoitti käyttämään keltamoa lääkkeenä erilaisissa vaivoissa, mm. silmätauteissa. Kasvia tiedetään käytetyn myös mm. keltataudin, rupien ja syylien hoidossa. Kuusistoon keltamo on todennäköisesti tuotu Naantalin

luostarista, jonka puutarha-alueella ja ympäristössä kasvi edelleen kasvaa. Kasvijäännelöydöt myöhäiskeskiaikaisista kerroksista Kuusistosta viittaavat siihen, että keltamo tunnettiin linnassa jo katolisten piispojen aikana.

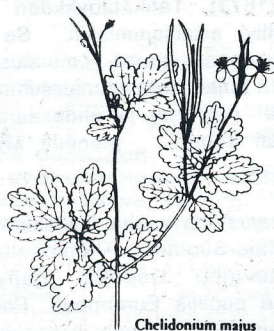
Kuusiston erikoisuus on myös palsternakka (*Pastinaca sativa*). Varhaisin kirjallinen maininta kasvin esiintymisestä raunioilla on vuodelta 1860. Palsternakka tuli Suomeen todennäköisesti Keski-Euroopasta, jossa se oli luostareiden yleinen viljelykasvi. Myös palsternakka saattoi olla ensin viljelykasvina Naantalin luostarissa, josta se ehkä katolisten piispojen mukana kulkeutui Kuusistoon. Palsternakan makrofossiilisia siemeniä on löytynyt Kuusiston keskiaikaisista kerroksista. Tillandz mainitsi kasvin myös v. 1673 kasviluettelossaan. Nykyisin villi palsternakka on Kuusiston - Paraisten - Turun alueen teiden varsilla hyvin yleinen rikkaruoho.

Raunioalueelle on kotiutunut myös lukuisia vanhoja hyöty- ja koristekasveja, joista useimmat lienevät karanneet kartanon puutarhasta ja istutettu sinne aikaisintaan 1800-luvulla.

Aiheesta enemmän:

Lempiäinen, T., Tuomi, L., 1992: Kuusiston linnaniemen kasvillisuus.-
Memoranda 68:20-28.

Kukkonen, I. 1992: Tähkätädyke ja Idäntie. - Lutukka 8:103-111.

Kuvat:

Marja Koistinen; Retkeilykasvio (Toim. Hämet-Ahti, L. et al. 1986).

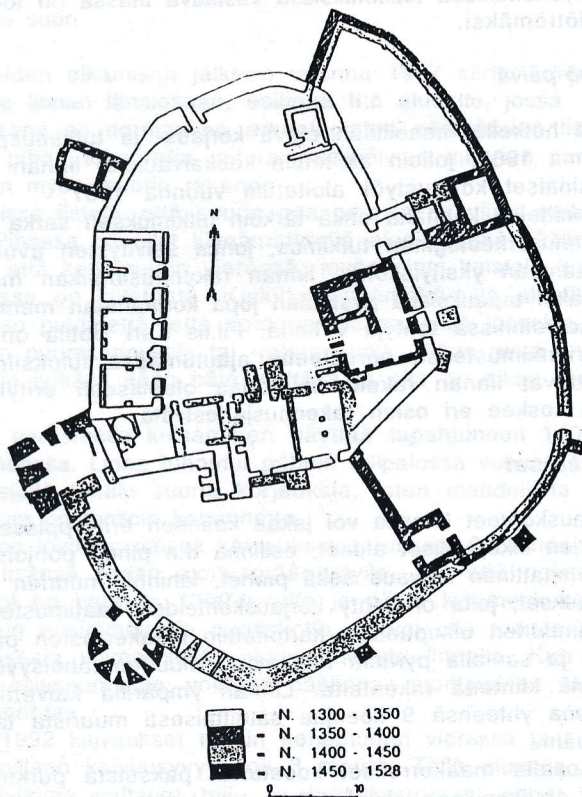
Elias Tillandz, 1683: Catalogus Plantarum.

Antti Suna

KUUSISTON PIISPANLINNAN KORJAUSTYÖT

Kuusiston piispanlinnan historia on vielä tänään yllättävän tiheän usvan peitossa huolimatta sen erikoislaatuudesta kiehtovuudesta, joka on vetänyt vähän väliä tutkijoita puoleensa.

Vaikka tietoja piispojen oleskelusta Kuusistossa on vuodesta 1295 alkaen, asiakirjat eivät kerro paljoakaan itse Kuusiston linnan rakentamisesta. Ajallisesti rakentamisen alkua on sijoitettu 1200-luvun lopun ja 1400-luvun alun väliselle jaksolle. Itse termiä linna on kuitenkin lähteissä käytetty vasta 1400-luvulla.

Kuusiston linnan rakennusvaiheet.
Kari Uotila 1992

Reinhold Hausen

Kuusiston linnan tutkimuksen voidaan katsoa alkaneen vuonna 1877, kun Reinhold Hausen ryhtyi paljastamaan rauniota maamassojen peitosta. Kaivausten päätavoitteena oli tuolloin linnan rakenteiden paljastaminen. Keskittyminen rakenteisiin aiheutti sen, että maamassoja ja niiden sisältämän tiedon tutkiminen jäi toissijaiseksi. Toisaalta puute ei ollut suuri suhteessa poistetun maan määrään, sillä linna oli runsaan purkumassakerroksen peitossa ja myöhemmissä tutkimuksissa vastaava massa on todettu lähes löydöttömäksi.

Tämä päivä

Tällä hetkellä meneillään oleva korjaus- ja tutkimusperiodi alkoi vuonna 1985, jolloin aloitettiin koekaivaukset linnan ulkopuolella. Varsinaiset korjaustyöt aloitettiin vuonna 1987. Suunnittelun kannalta ehkä tärkein tutkimuksen sarka on ollut rakennusarkeologinen tutkimus, jonka selvitysten avulla on pystytty korjaamaan yksityiskohtia linnan rakennuslogiikan mukaisiksi, joissakin tapauksissa pystytään jopa korjaamaan menneiden vuosien konservoinnissa tehtyjä virheitä. Fil.lis Kari Uotila on muuritutkimustensa perusteella ajautumassa tuloksiin, jotka muuttavat linnan rakennushistoriaa oleellisesti erityisesti siinä, mikä koskee eri osien rakennusjärjestystä.

Kaivaukset

Kaivauskohteet linnalla voi jakaa kolmeen erityyppiseen ryhmään: muurien ulkopuoliset alueet, esilinna II:n pihan pohjoisosan systemaattinen kaivaus sekä pienet, lähinnä muurien vierustojen kaivaukset, joita on tehty korjauskohteiden vaatimusten mukaan. Kehämuurien ulkopuolella kartoitettiin maakerrosten paksuus sekä laatu ja samalla pyrittiin toteamaan muurien läheisyydestä linnaan liittyviä kiinteitä rakenteita. Linnan ympärillä kaivettiin kahtena vuotena yhteensä 9 koeojaa säteittäisesti muurista tai peruskalliosta ylöspäin.

Valtaosalta maakerrokset koostuivat paksuista purkujätetäpöistä, jotka ohuimmillaan olivat 1/2 metrin luokkaa ja paksuimmillaan jopa 3 metriä. Massat näyttävät syntyneen sekä 1500-luvun purkutapahtumassa että myöhemmin aikoina mm. Reinhold Hausenin aikalaisten toimesta.

Kiinteistä rakenteista mainittakoon esilinna II:n portin edustalta esiin tullut kiveys, jonka on linnan olemassaolon lopullakin täytynyt olla aivan vesirajalla, jopa osittain vedessä. Esineistön perusteella kiveystä ei ole pystytty ajoittamaan.

Mielenkiintoinen rakenne oli myös kaakkoispuolelta löytynyt uunipohjaksi kutsuttu muuraus, joka ajoittuu rahalöytöjen perusteella 1400-luvun ja 1500-luvun taitteeseen.

Kolmas kiintoisa kohde oli laituriaarkkutyypin puukehikon jäännökset linnan eteläpuolella.

Muurin ulkopuolen kaivannoissa ei varsinaisten kulttuurikerrosten määrä ole suuri.

Korjaustöiden alkamisen jälkeen vuonna 1987 siirtyi kaivamisen painopiste linnan länsiosaan, esilinna II:n alueelle, jossa tarkoituksena oli normaalien arkeologisten päämäärien lisäksi selvittää pihan topografia, pihaa ympäröivien muurien perustamistapa ja osittain myös muurin rakenne.

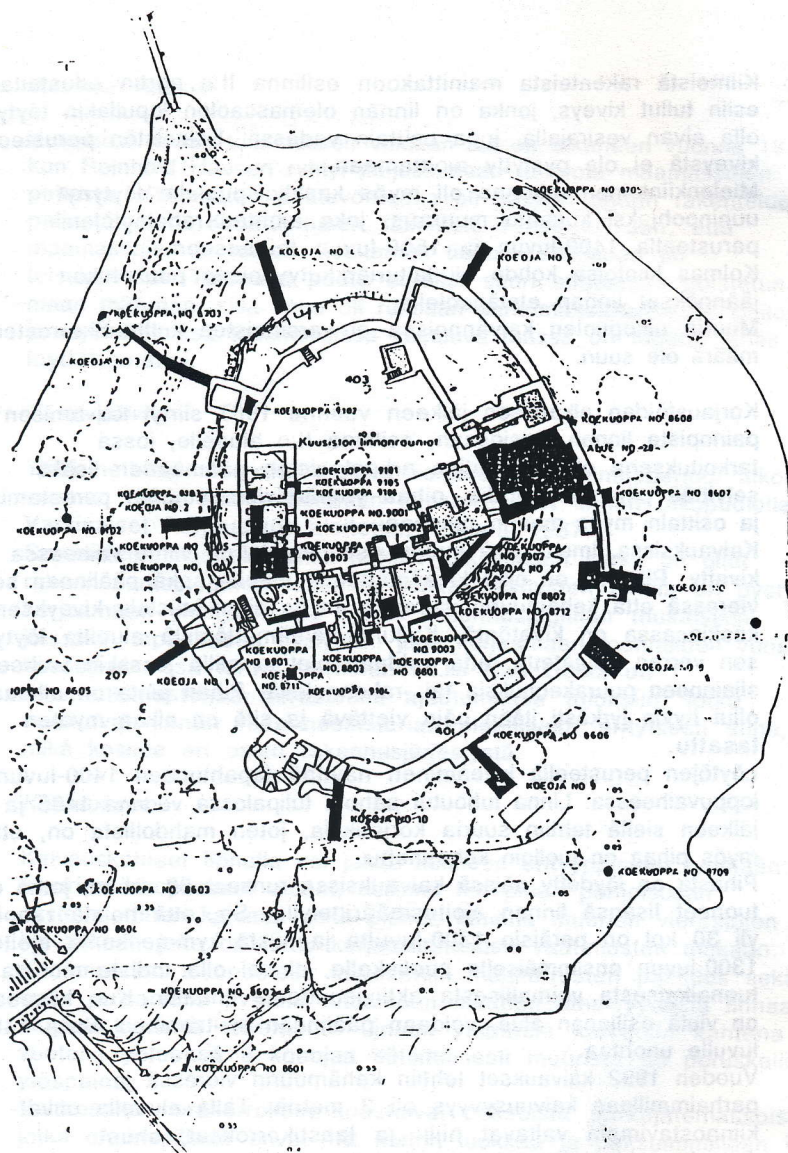
Kaivauksissa ilmeni, että suurin osa pihasta on viime vaiheessa ollut kivetty. Pihassa on ollut kiveämättömiä alueita sekä päälinnan seinän vieressä että kehämuurin vieressä, myös pieni kaistale kiveyksen keskiosassa on kivetöntä. Kaikilta kiveämättömillä alueilla löytyy sen verran puujätettä, että voidaan olettaa niillä jossakin vaiheessa sijainneen puurakennuksia tai -rakennelmia. Pihan pinta on alkuaan ollut hyvin jyrkästi itään päin viettävä ja sitä on aikaa myöten tasattu.

Löytöjen perusteella kiveäminen näyttää tapahtuneen 1400-luvun loppuvaiheessa. Linna tuhoutui pahoin tulipalossa vuonna 1485 ja sen jälkeen siellä tehtiin suuria korjauksia, joten mahdollista on, että myös pihaa on tuolloin kohennettu.

Pihasta on löydetty näissä kaivauksissa runsaat 80 rahaa, jotka ovat tuoneet lisänsä linnan ajoitusmäärittelylle. Se, että noista rahoista yli 30 kpl on peräisin 1300-luvulta ja niistä kymmenkunta ajoitettu 1300-luvun ensimmäiselle puoliskolle, ei voi olla todiste muusta kuin tuonaikaisesta voimallisesta aktiivisuudesta linnalla. Kun kyseessä on vielä esilinnan alue, voidaan päälinnan ajoittaminen vasta 1400-luvulle unohtaa.

Vuoden 1992 kaivaukset tehtiin kehämuurin vieressä ja parhaimmillaan kaivuussyvyys oli 3 metriä. Tällä alueella olivat kiinnostavimpia valtavat hiili- ja laastikerrokset, ohuet puurakenteiden jäännökset ja maakerrosten suhtautuminen kehämuuriin.

Rahalöytöjen perusteella puujäännökset ajoittuvat 1300-luvulle ja hiilien päällä olevat maat 1400-luvulle.

Kuusiston linnan kaivaukset vuosina

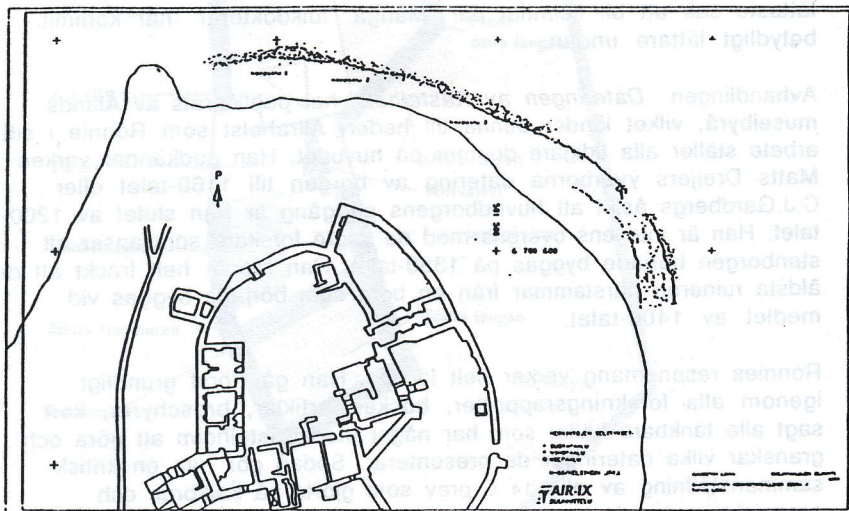
1985-1992

Leena Venhe 1992

Paaluvarustus

Vuoden 1992 kesänä tutkimukset sattumalta levisivät myös ranta-alueelle, josta matalan veden aikana löydettiin runsaat 200 pystypaaluja, jotka kuuluvat linnan meressä olleeseen paaluvarustukseen. Yhteensattumien summana saatiin apua urheilusukeltajista koostuvalta Saaristomeren merihistorian yhdistykseltä. Sen jäsenet hakivat syyspuolella kesää ja syksyllä paaluvarustusta esiin mudasta vyötärön syvyydestä vedestä. Tähän mennessä paalutusta on löytynyt kappalemäärältään noin 2000 ja työtä jatketaan vuoden 1993 aikana.

Kesällä 1993 Kuusiston linnan korjaus- ja tutkimustyöt jatkuvat entisessä laajuudessaan. Pääkohteena on esilinna II:n kehämuurin konservointi, johon liittyy sekä muurin tutkiminen että pieni viemäröintiin liittyvä kaivaus kesäkuussa.

Kuusiston linnan koillispuolen
paaluvarustus.

Saaristomeren merihistorian yhdistys 1992

Knut Drake

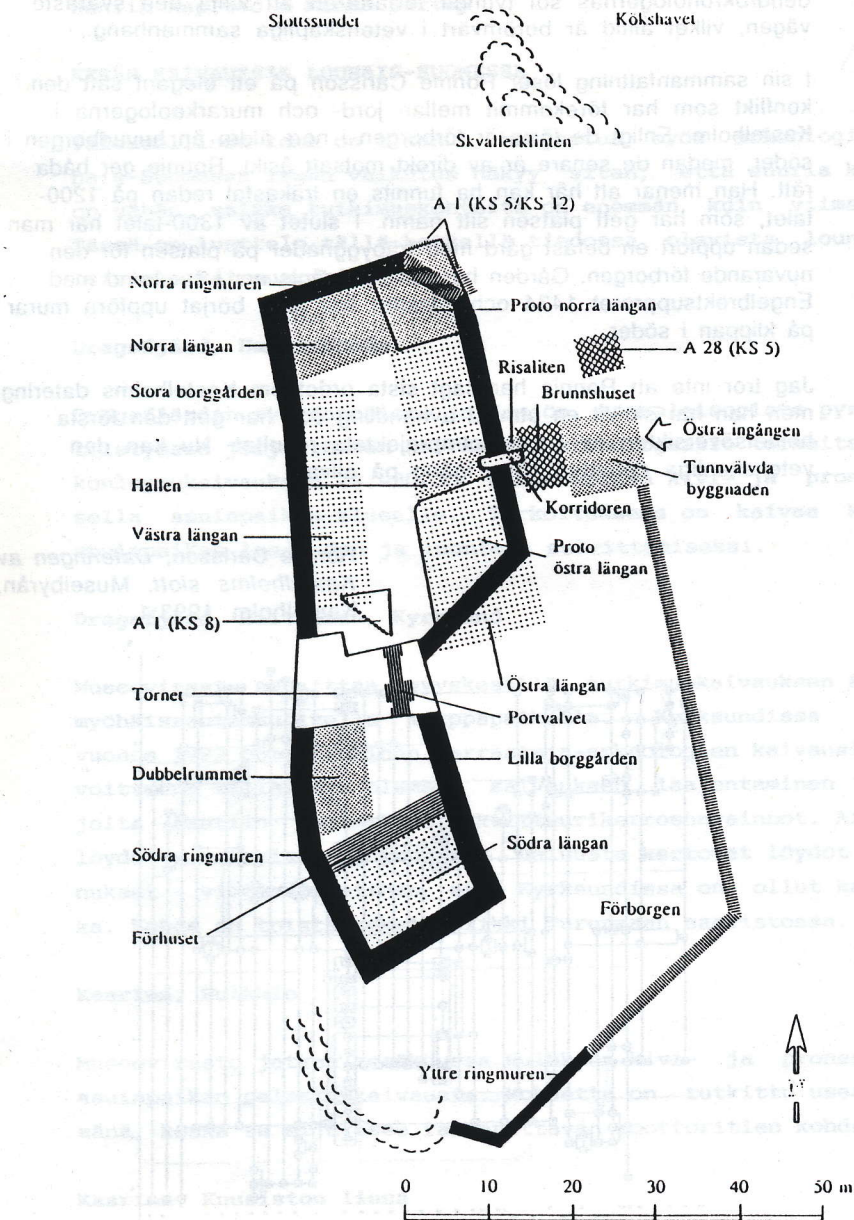
DATERINGEN AV KASTELHOLMS RUINER

Sedan medlet av 1970-talet pågår i Kastelholm det största medeltidsarkeologiska projekt som någonsin genomförts i Finland. Ruinerna av den medeltida borgen har frilagts helt och murarna har genomgått en minutiös byggnadsarkeologisk undersökning. Dessutom har de olika rummen och gårdarna utgrävts enligt alla konstens regler. Stora arkeologiska utgrävningar har dessutom företagits på området söder och öster om ruinerna.

Byggnadsundersökningarna och grävningarna i Kastelholm har gett jobb åt ett otal unga arkeologer och byggnadsforskare från både Finland och Sverige. En av dessa säsongkastelholmare, Ronnie Carlsson, har nu skrivit en licentiatavhandling om borgens datering. Licentiatgraden, som för länge sedan avskaffades i Sverige, har nu återinförts och av Ronnies avhandling att döma är det inte världens lättaste sak att bli licentiat där. Många "folkdoktorer" har kommit betydligt lättare undan.

Avhandlingen *Dateringen av Kastelholm* har publicerats av Ålands museibyrå, vilket länder denna till heder. Allrahelst som Ronnie i sitt arbete ställer alla tidigare dogmer på huvudet. Han godkänner varken Matts Dreijers yverborna datering av borgen till 1160-talet eller C.J.Gardbergs åsikt att huvudborgens portgång är från slutet av 1200-talet. Han är inte ens överens med de yngre forskare som anser att stenborgen började byggas på 1380-talet. Han menar helt fräckt att de äldsta ruinerna härstammar från en borg som började byggas vid medlet av 1400-talet.

Ronnies resonemang verkar helt logiskt. Han går först grundligt igenom alla forskningsrapporter, böcker, artiklar, broschyrer, kort sagt alla tänkbara källor som har något med Kastelholm att göra och granskar vilka dateringar de presenterar. Sedan gör han en kritisk sammanställning av alla 14 C-prov som gjorts på kalkbruk och organiskt material, termoluminiscensmätningar på tegel, mynt- och keramikdateringar. Med hjälp av sin jämförelsetabell kommer han så fram till det överraskande slutresultatet. Man kan beklaga att Ronnie inte har haft tillgång till dendrokronologiska dateringar. De skulle antagligen ha gjort saken betydligt enklare. Men å andra sidan har

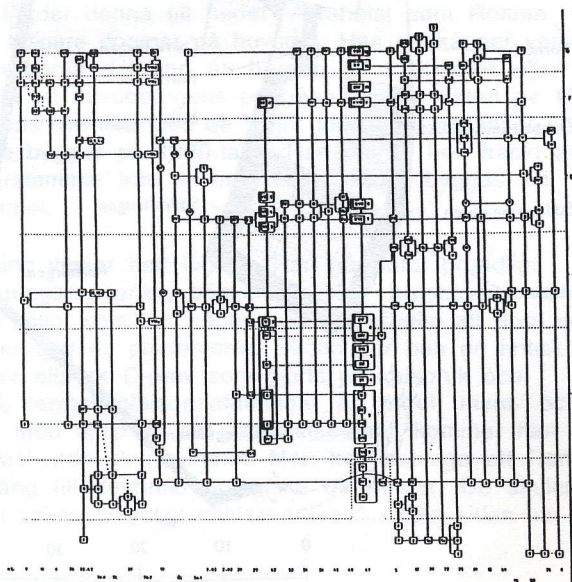
Översiktsplan av Kastelholm

dendrokronologernas söl tvungit författaren att välja den svåraste vägen, vilket alltid är berömvärt i vetenskapliga sammanhang.

I sin sammanfattning löser Ronnie Carlsson på ett elegant sätt den konflikt som har förekommit mellan jord- och murarkeologerna i Kastelholm. Enligt de förra är förborgen i norr äldre än huvudborgen i söder, medan de senare är av direkt motsatt åsikt. Ronnie ger båda rätt. Han menar att här kan ha funnits en träkastal redan på 1200-talet, som har gett platsen sitt namn. I slutet av 1300-talet har man sedan uppfört en befäst gård med träbyggnader på platsen för den nuvarande förborgen. Gården har kanske bränts ner i samband med Engelbrektsupproret 1434 och därefter har man börjat uppföra murar på klippan i söder.

Jag tror inte att Ronnie har sagt sista ordet om Kastelholms datering, men han har skrivit en utmärkt avhandling och har gett den första helhetsöversikten av Kastelholmprojektets resultat. Nu kan den vetenskapliga debatten sätta igång på allvar.

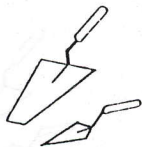
Ronnie Carlsson, *Dateringen av Kastelholms slott*, Museibyrån, Kastelholm 1993:1.

Ronnie Carlssons sammanfattningsschema

_____.Turun maakuntamuseon ystäväit _____ Åbo landskapsmusel vänner._____

Henrik Asplund & Minna Sartes

KESÄN KAIVAUKSIA LOUNAI-SUOMESSA

Taloudellinen lama on alkanut heijastua myös arkeologiaan. Lounais-Suomessa laman vaikutus näkyy siten, että suuria kaivauksia on vähän, vaikka tutkimuskohteita on enemmän kuin viime vuonna. Tässä on luettelo tällä hetkellä tiedossa olevista lounaissaomalaisista kaivauskohteista:

Dragsfjärd, Hammarsboda

Dragsfjärdin työväenopisto ja Kemiön kansalaisopisto pyrkivät yhteistyössä järjestämään harrastaja-arkeologeille tarkoitettun viikonloppukaivauksen 29.-30.5. Hammarsbodan kivi- ja pronssikautisella asuinpaikka-alueella. Tarkoituksena on kaivaa koeruutuja asuinpaikan laajuuden ja luonteen selvittämiseksi.

Dragsfjärd, Hiittinen, Kyrksund

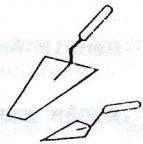
Museovirasto suorittaa syyskesällä tutkimuskaivauksen Kyrksundin myöhäisrautakautisella kauppapaikalla. Kyrksundissa pidettiin vuonna 1992 pohjoismainen harrastaja-arkeologien kaivausleiri. Taivoitteena tullee nyt olemaan kaivauksen laajentaminen alueelle, jolta saatiin ensimmäiset kulttuurikerroshavainnot. Aikaisemmat löydöt - erityisesti pronssin valuusta kertovat löydöt sekä punnukset - viittavat siihen, että Kyrksundissa on ollut kauppapaikka. Kohde on toistaiseksi uniikki Turunmaan saaristossa.

Kaarina, Hulkio

Museovirasto jatkaa kesäkuussa Hulkion kivi- ja pronssikautisen asuinpaikan pelastuskaivauksia. Kohdetta on tutkittu useampana kerran, koska se sijaitsee rakennettavan moottoritien kohdalla.

Kaarina, Kuusiston linna

Museovirasto jatkaa kesäkuussa Kuusiston linnan restaurointitöiden yhteydessä tehtäviä arkeologisia tutkimuksia.

Kaarina, Muikunvuori

Museoviraston aluesuunnittelijan johtama työryhmä jatkaa 29.5.-9.6. Muikunvuoren kivi-, pronssi- ja rautakautisen muinaisjäännöskompleksin tutkimuksia. Paikalla järjestetään myös Kaarinan kansalaisopiston arkeologiakurssin osallistujille harjoituskaivaus aikana 29.5.-2.6. Tarkoituksena on saattaa alueen fosfaattikartoitus ja koekaivaus loppuun. Lisäksi suoritetaan pienimuotoinen ta-sokaivaus.

Kalanti

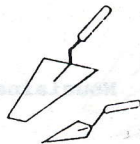
Turun yliopisto suorittaa Suomen Akatemian projektin Muuttuva mil-jöö - muuttuva yhteisö puitteissa muinaisjäännösten inventointia ja koetutkimuksia Kalannin Kaukjärven ympäristössä sekä Pehdon ja Palsan kylissä.

Laitila, Vidilä, Vainionmäki

Museovirasto jatkaa 31.5.-18.6. tutkimuskaivausta myöhäisen rauta-kauden kalmistossa. Vainionmäen kalmistosta on aikaisemmin löyty-nyt lähinnä merovinkiaikaisten hautausten esineitä, kuten koruja, miekkoja, keihäänkärkiä ja kilvenkupuroita. Kaivauksille voi osal-listua myös arkeologian harrastajia.

Lieto, Vanhalinna

Turun yliopisto jatkaa Vanhalinnan linnavuoren etuvarustuksen tutkimuksia neljän viikon ajan Liedon kunnan sekä Turun yliopisto-säätiön varoin. Vuonna 1992 paljastettiin rautakautinen kulttuurikerros linnavuorelle johtavan polun alta. Kaivausta jatketaan ta-voitteena selvittää kulttuurikerroksen ikä ja laajuus.

Lieto, Kukkarkoski

Museoviraston aluesuunnittelijan johtama työryhmä jatkaa koekai-
vauksia 14.-29.6. Kukkarkosken kampakeraamisella asuinpaikka-
alueella. Tarkoituksena on jatkaa fosfaattikartoitusta sekä koe-
kuopitusta. Lisäksi tehdään kaksi pienimuotoista tasokaivausta.
Kaivaukselle ovat arkeologian harrastajat erityisen tervetulleita.
Yhteys Teija Tiitiseen, puh. 921-620 111.

Lieto, Merola, Ryökäs

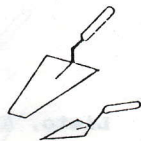
Museovirasto suorittaa loppukesällä tai syksyllä pienimuotoisen
koekaivauksen Merolan Ryökkään rautakautisella löytöpaikalla. Pel-
toalueelta on aikaisemmin löytynyt rautakautisten saviastioiden
palasia sekä pronssi- ja rautaesineiden katkelmia.

Lieto, Sauvala, Ylipää

Turun yliopisto tutkii opetuskaivauksena 14.5.-11.6. merovinkiajan
polttokenttäkalmistoa Ristinpellon kuuluisan kappelinjäännöksen ja
kalmiston läheisyydessä. Viimeksi kaivauksia Ylipään kalmistossa
on suoritettu vuonna 1914. Alueen fosfaattikartoitus on suoritettu
vuonna 1975. Tarkoituksena on selvittää Ylipään kalmiston raken-
netta totaalkaivauksin useamman vuoden ajan, sekä etsiä koetutki-
muksin ympäröivältä alueelta mm. asuinpaikkaa. Ylipään alueesta
tehdään myös kartta-analyysi.

Nauvo, Seili

Turun yliopisto tutkii opetuskaivauksena 3.-14.5. rautakautista
tyyppiä olevan hautaraunion Seilin saarella.

Nousiainen

Turun yliopisto suorittaa Suomen Akatemian projektin Muuttuva miljö - muuttuva yhteisö puitteissa muinaisjäännösten inventointia ja koetutkimuksia Nousiaisten Santamalassa sekä Koljolassa. Santamalan Prehtussa todettiin toukokuun alussa mahdollinen myöhäskivikautinen asuinpaikka sekä mahdollinen varhaisrautakautinen asuinpaikka. Koljolassa todettiin samaan aikaan polttokenttäkalmiston sekä kuppikallio.

Piikkiö, Runko

Museovirasto suorittaa tien levennyksen vuoksi pienimuotoisen kaivauksen 10.5.-21.5. Rungon rautakautisen muinaisjäännösalueen tuntumassa. Alue sijaitsee kuuluisan Rungon Koskenhaan roomalaisaikaisen kalmiston läheisyydessä.

Säkylä, Pyhäjoki, Tupamäki

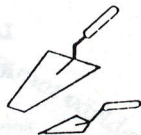
Turun yliopisto jatkaa Tupamäen rautakautisen muinaisjäännösalueen tutkimuksia. Tupamäeltä on aikaisemmin löytynyt merovinkiaikaisia esineitä sekä todettu raudanvalmistukseen viittaavia jälkiä.

Turku, Halinen, Virnamäki

Museoviraston aluesuunnittelijan johtama työryhmä suorittaa 23.8.-9.9. koetutkimuksia tarkoituksenaan rajata Virnamäen rautakautisen polttokalmiston sijaintialue. Kasvi- ja kuppikivihavaintojen perusteella pyritään myös toteamaan uusi muinaisjäännös.

Turku, Kärsämäki

Museoviraston koekaivausryhmä suorittaa 2.-13.8. koekaivauksen Kärsämäen kivi-, pronssi- ja rautakautisen muinaisjäännöskompleksin alueella. Kaivettavalta alueelta on aikoinaan löytynyt rautakautisia esineitä.

Turku, Rettigin tontti

Rettigin tontilla jatketaan mahdollisesti alueen pelastuskaivauksia. Tavoitteena on dokumentoida Turun paloa edeltäviä rakennusten jäännöksiä sekä tutkia tasokaivauksena keskiaikaisia kerrostumia.

Turku (ent. Kaarina), Ristimäki

Museoviraston koekaivausryhmä suorittaa 16.-27.8. koetutkimuksia kaavoitusalueella Ristimäen tunnetun rautakautisen kalmiston tontumassa. Ristimäen kalmisto ajoittuu nuorempaan rautakauteen.

Yläne, Kappelniitty

Museoviraston koekaivausryhmä jatkaa 26.4.-14.5. Kappelniityn rautakautisen muinaisjäännösalueen tutkimuksia. Kappelniitynmäellä on sijainnut Yläneen vanha kirkko. Koetutkimuksissa vuonna 1992 löydettiin jälkiä rautakautisesta asutuksesta.

Yläne, Uusikartano

Museoviraston koekaivausryhmä suorittaa 18.5.-28.5. koekaivauksen mesoliittisella asuinpaikalla Uusikartanon alueella. Paikalta on aikaisemmin löytynyt kvartsi- ja kvartsiitti-iskoksia sekä palanutta luuta.

LAITILAN MEROVINGIAIKAISEN KALMISTON KAIVAUS JATKUU

Museovirasto jatkaa tutkimuskaivaustaan Laitilan Vidilän Vainionmäen merovingiaikaisessa polttokalmistossa 31.5.-18.6.1993. Kaivauksille voi tiettävästi osallistua myös arkeologian harrastajia. Tätä silmällä pitäen on kaivauksen oheen suunniteltu lisäohjelmaa, jotta kaivaus antaisi osanottajille myös muuta kuin raskasta työtä ja silloin tällöin löytämisen iloa. Lisätietoja kaivauksesta antaa tutkija Jyri Saukkonen, puh. 90-4050230. Alustavasti on suunniteltu seuraavanlaista ohjelmaa, johon todennäköisesti voi ottaa osaa vaikka ei osallistuisi kaivamiseen:

Ma 31.5. Marianne Schaumann-Lönnqvist, Vanhemman rautakauden päällikköhaudoista.

Ke 2.6. Retki Kaarinan Hulkkiön varhaismetallikautisen asuinpaikan kaivauksille ja erälle muille Kaarinan muinaisjäännöksille.

Ma 7.6. Paula Purhonen, Kristinuskon saapumisesta Suomeen.

Ke 9.6. Retki Euran muinaisjäännöksille.

Ma 14.6. Leena Söyrinki-Harmo, Rautakautisista lastenhaudoista.

Ke 16.6. Retki Lappi Tl:n ja Rauman muinaisjäännöksille.

Skytffönster mot världen

Hovgården, Adelsö-Kungsgård och politiskt makttentrum

Av Solveig Brunstedt

Under fyra intensiva sommarveckor samlades mer än 100 amatörarkeologer på Adelsö i Ekerö kommun, ca 50 km väster om Stockholm, för att delta i de spännande utgrävningarna vid Hovgården.

Projektet inleddes redan 1991 och beräknas pågå till omkring 1994 under förutsättning att projektet även fortsättningsvis huvudsakligen kan finansieras genom fondmedel. Betydande bidrag har erhållits från Berit Wallenbergs Stiftelse.

Inför 1993 planeras nu det fortsatta arbetet på Adelsö. Fältarbetet kommer att pågå i fyra veckor uppdelat på två tvåveckorskurser. Genom denna om disposition av kursen kommer deltagarna att bättre kunna tillgodogöra sig fler utbildningsmoment och mer teori.

Fältarbetet kommer att förläggas till de båda påbörjade husgrundsterrasserna, till verkstadshuset vid båtlämnarna och till området vid runstensblocket.

Ett närmare studium och förhoppningsvis en datering av den nyupptäckta stenpiren och lagunhamnen planeras också. Marinarkeologiska sonderingar längs med stenpiren har redan påbörjats.

Under de totalt sex veckor som amatörarkeologerna hittills arbetat på Adelsö har Hovgårdens fornlämningsbestånd utökats väsentligt. En specialinventering och förnyad kartering framstår därför som synnerligen nödvändiga åtgärder för förståelsen av området.

Danske amatørarkæologer har organiseret sig

Formand for sammenslutningen blev Eluf Lyngbak, der tillige er formand for "Flintøksen" den amatørarkæologiske foreningen i Vejle amt. Sekretariatet passes af Vagn Andersen, en kendt Lokalhistoriker fra Middelfart.

Den nystiftede sammenslutning lægger vægt på tre ting:

1. Samarbejde mellem amatørarkæologien og fagarkæologien og museerne.

2. Udbredelse af viden om og interesse for arkæologi samt en højnelse af amatørernes etik, så "uheldig amatørisme" kan undgås.

3. Samarbejde på nationalt såvel som internationalt plan amatørarkæologer imellem.

Det er klart, at amatørarkæologerne håber på at den nye organisation kommer til at betyde øget kvalitet af medlemmernes hjælp ved fagarkæologers og museers arbejde.

I høsten 1992 repræsenterer S.D.A. ca 800-900 danske amatørarkæologer.

Eluf Lyngbak

Højagervej 5, Lindved, 7100 Vejle

NAU-93
Jelling
DANMARK

Lovene og slægtens bånd, der
Jellingene

Matti Huurre

(Helsingin Sanomissa joulukuussa 1992 julkaistu kirja-arvostelu)

EPÄPÄTEVÄÄ OPASTUSTA ARKEOLOGIAN HARRASTAJILLE

Takala, Hannu, Arkeologian harrastajan opas. Kirjayhtymä, Kätevät & Pätevät. Rauma 1992. 96 sivua, 33 kuvaa.

Kiinnostus arkeologiaa kohtaan on viime vuosina levinnyt yhä laajemmaksi ja kasvattanut myös harrastajille sopivan kirjallisuuden tarvetta. Hannu Takalan kirjasella on siis epäilemättä ostajia.

Takakannen mukaan se on perusteellinen ja monipuolinen opas sille, joka haluaa löytää, tunnistaa ja tutkia maamme muinaisjäännöksiä. Johdannossa tekijä vielä lupaa, että kuka hyvänsä tähän kirjaan tutustunut pystyy tunnistamaan muinaisjäännöksen luonnossa.

Tämä on kyllä liikaa luvattu, sillä kuka hyvänsä kokenutkin maastoarkeologi tietää, ettei se niin helppoa ole. Kirjoja lukemalla ei muinaisjäännöksiä opi tunnistamaan, vaan tarvitaan sitkeää maastossa liikkumista, ainakin alussa arkeologin taikka asiaan jo perehtyneen harrastajan kanssa. Toki kirjoistakin on hyötyä, mutta niiden tietojen ja ohjeiden on oltava tosiaan päteviä.

Valitettavasti Takalan kirjanen ei täytä edes minimivaatimuksia. Vaikka se on lyhyt, siihen mahtuu lähes joka sivulle epätarkkuuksia, harhaan johtavia yleistyksiä ja pahoja virheitä. Siitä puuttuu myös paljon sellaista, mikä harrastajien kannalta olisi ollut tarpeen.

Puutteena pidän esimerkiksi sitä, ettei harrastajillekin tärkeää muinaismuistolakia ole riittävästi korostettu. Itse laki tosin on liitetty kirjan loppuun, mutta sen teksti ei ehkä kaikille avaudu. Siksi olisi ollut syytä selvittää, mitä harrastaja sen mukaan saa tehdä ja mitä ei; tärkeintä on, ettei kukaan saa omin päin mennä kaivelemaan jo tunnettuja muinaisjäännöksiä. On myös syytä muistaa, ettei kuoppien kaivaminen toisen maalle ilman maanomistajan lupaa kuulu jokamiehen oikeuksiin.

Laki rajoittaa siis amatööritutkimuksia, mutta silti sen puitteissa on mahdollista harrastaa arkeologiaa. Eri puolille maata on syntynyt harrastaja-arkeologien yhdistyksiä, jotka usein järjestävät kaivauksiakin. Tiedot näistä samoin kuin muistakin tahoista, joiden kaivauksille harrastajat voivat osallistua, olisivat olleet tässä paikallaan. Niitä ovat esimerkiksi arkeologian kursseja järjestävät kesäyliopistot ja tiedekeskus Heureka. Sen sijaan - päin vastoin kuin tekijä antaa ymmärtää - ei edes kaikissa maakuntamuseoissa, pienemmistä puhumattakaan, ole arkeologista toimintaa. Luettelo harrastajille sopivasta arkeologisesta kirjallisuudesta olisi varmasti ollut monille hyödyksi.

Tällaisessa oppaassa olisi kannattanut panna painoa kuvitukselle, sillä muinaisjäännösten sanallinen kuvailu on vaikeaa. Amatöörimäiset piirrookset ja harvat valokuvat eivät asiaa paljoa selvennä; kuva pyyntikuopasta on tullut kirjassa ylösalaisin.

Itse sisällön tarkkaan ruotimiseen ei tässä ole mahdollisuutta; kuten sanottu, olisi miltei joka sivulle huomautettavaa. Muutama esimerkki puhukoon puolestaan. Niinpä tekijän mukaan muinaislinnoja tunnetaan koko maasta, vaikka niitä on vain linjan Ikaalinen - Jämsänkoski - Ilomantsi eteläpuolella. Niiden tunnistaminenkaan ei ole niin yksinkertaista, että pelkkä käynti mäen laella riittäisi. Kivikautiset asuinpaikat taas ovat sisämaassakin usein kaukana nykyrannoista ja niiden etsiminen edellyttää perehtymistä järvien kehittymishistoriaan. "Uhrilehtojen" paikantaminen lehto-alkuisten paikannimien avulla on toivotonta puuhaa, sillä lehto-nimet ovat puhtaasti luontonimiä. Hylkylöytöjen yhteydessä mainittu toisessa maailmansodassa uponnut "panssarilaiva Pohjanmaa" tarkoittaa epäilemättä panssarilaiva Ilmarista. Jne. Jne.

Valitettavasti ei Takalan kirjaa voi suositella harrastajien käyttöön. Tekijän olisi ehdottomasti pitänyt antaa käsikirjoitus jonkun kokeneen arkeologin tarkastettavaksi. Tässä muodossa sen julkaiseminen on vahinko. Aivan toista luokkaa on Savonlinnan maakuntamuseon 1989 julkaisema Leena Lehtisen tekemä "Opas Etelä-Savon esihistoriaan". Sen soisi tulevan tunnetuksi kaikkien arkeologian harrastajien piirissä, sillä maakunnallisesta nimestään huolimatta se kelpaa oppaaksi muillekin kuin savolaisille.

Lauri Pohjakallio

(Lyhennelmä kirja-arvostelusta, julkaistu MUINAISTUTKIJA-lehdessä 2/ 1990)

ARKEOLOGIAN OPASKIRJA

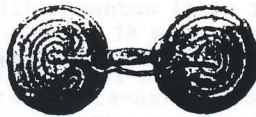
Savonlinnan maakuntamuseon toimittamana on ilmestynyt Leena Lehtisen kirja "OPAS ETELÄ-SAVON ESIHISTORIAAN". Ensituttavuus kirjaan on positiivinen jo ennen kuin siihen on koskenutkaan. Pitkulainen puolitoistasenttinen suorakaiteen muotoinen nide tuntuu houkuttavalta. Se sopii käteen, povitaskuun ja mihin vain.

Sama myönteisyys jatkuu kun kirjan ottaa käteen ja selaa sitä: tekstiä, kuvia ja piirroksia on sopivassa suhteessa. Esipuheessa kerrotaan, että teos on laadittu muinaisjäännösten tunnistamisoppaaksi maastossa ja samalla lyhyeksi katsaukseksi Etelä-Savon esihistoriaan. Johdanto sanoo sen sitten jo selvemmin: Teos on tarkoitettu arkeologian harrastajille sekä eteläsavolaisen esihistorian oppaaksi ja kenttätöohjeeksi. Kirja jakautuu pääpiirteissään kahteen osaan. Ensimmäistä voi luonnehtia vaikkapa arkeologiaan johdattelevaksi ja toista pedagogiseksi.

Johdatteluosassa selvitetään muinaismuistolakiin liittyviä asioita: käydään läpi kiinteät muinaisjäännökset, irtolöydöt, puhutaan muinaisjäännösten suojelusta jne. Kirjasta ei kuitenkaan löydy muinaismuistolakia sellaisenaan. Lukija johdatellaan arkeologian tutkimuksen historiaan ja nykypäiviin sekä arkeologiaan tieteenä. Selvitettyä tulevat alan termistö ja tutkimusprosessi, muinaisjäännösten inventointi, paikannimien osuus esihistoriassa, ajoitusmenetelmät ym.

Pedagoginen puoli etenee esihistoriamme kronologian mukaan. Ajanjaksoja tarkastellaan Savon historian kannalta ja sen jälkeen on katsaus Etelä-Savon löytöihin. Seuranta ei lopu esihistorian myötä. Lukijaa muistutetaan myös historiallisen ajan kiinteistä muinaisjäännöksistä, joita muutamia luotellaankin.

Jos kohta olisinkin toivonut Etelä-Savon esihistorian oppaalta laajempaa paneutumista oman alueen löytöihin ja niiden tutkimushistoriaan, on oppaan varsinaisen sanoma haettavissa muualta. Se on tietääkseni maamme ensimmäinen harrasteliija-arkeologeille tarkoitettu opas. Teos on kirjoitettu niille, jotka ovat kiinnostuneet arkeologiasta niin paljon, että pakkaavat reppunsa ja lähtevät maastoon. Kirjasta saa ohjeet mukaan otettavista tarvikkeista ja mitkä ovat toimenpiteet löytöjä tehtäessä.

Leena Lehtinen on oppaallaan omalta osaltaan ratkaissut sen ongelman, joka on kaikilla maakunnissa arkeologista työtä tekeillä: miten saattaa työnsä ansaitseva tutuksi mahdollisimman monille ja kuinka tyydyttää innokkaimpien arkeologian harrastajien tiedonjano. Ja varmasti hän on siinä onnistunutkin. Mitä jäi sanomatta löytyy kirjaisen lähdeviitteistä.

Teos muistuttaa meitä siitä, että maassamme on koko joukko arkeologian harrastajia. Kun olosuhteet ovat otolliset, syntyy jopa seuroja, kuten esim. Mikkeliissä. Alan harrastajat ovat melkoinen pääoma, jota tulisi "ohjata ja paimentaa". Nyt käsillä oleva opas on oivallinen lähtökohta.

Otettakoon tästä opiksi ja julkaistakoon harrastaja-arkeologeille tarkoitettu opaskirja. Myös maakunta- ja muille museoille olisi syytä tehdä kirjanen siitä, miten erilaisissa esihistoriaa koskeissa tilanteissa toimitaan. Erityisen tärkeä se olisi harrastelijavoiimin ja kunnallisesti hoidettujen museoiden vastuunkantajille. - Kun etsitään näille tekijää, katse kääntyy museoviraston suuntaan.

Harrastaja-arkeologiaa Mikkeliissä - itäisen Suomen rautakautisessa keskuksessa.

Lähellä Astuvansalmen maalauksia, Visulahden, Kyyhkylän ja Tuukkalan kalmistojen kupeessa alkoi laajamittaisempi arkeologinen harrastustoiminta keväällä 1988. Tuolloin läänimme maakunta-arkeologi Leena Lehtinen piti kansalaisopistossa asiantuntevaan ja värikkääseen tapaansa eräänlaisen arkeologian johdantokurssin n. 25:lle asiasta kiinnostuneelle. Kurssin loppuvaiheessa päätimme sitten perustaa yhdistyksen harrastuksemme ylläpitämiseksi ja edelleenkehittämiseksi. Tulevana keväänä voimmekin sitten järjestää ryhmämme ja toimintamme viisivuotisjuhlat - toivottavasti arkeologisen työskentelyn merkeissä.

Mitä me sitten olemme arkeologisella saralla täällä puuhastelleet? Tietämyksemme ja osaamisemme tasoa olemme pyrkineet nostamaan eriasteisella opiskelulla, kymmenkunta "opiskeluaktivistia" suorittivat arkeologian approbaturinkin, mikä mahdollistui kansalaisopistomme avoimessa korkeakoulussa. Pääasiallisin harrastuksemme on sulan maan aikana kuitenkin luonnollisesti suuntautunut maastoon: syksyin ja kevään olemme harrastaneet mukavan tuloksekasta pintapointintaa alueemme löydösrikkailta pelloilla. Jonkin verran suunnitelmallistakin inventointia olemme harrastaneet, menneenä syksynä katsastimme kaupungissamme työskentelevän (ja harrastuksellemme niin tärkeän) arkeologi Hannu Poutiaisen kanssa linnavuoriksi epäiltyjä paikkoja (hyväksytyjä linnavuoriahhan meillä on jo neljä). Alueemme kaivauksiin olemme jossain mittakaavassa joka kesä osallistuneet. Talvisin olemme tehneet yhteisiä retkiä mm. Hämeenlinnaan ja Savonlinnaan. Ryhmätyöskentelyn ohella olemme luonnollisesti harrastaneet myös asiaankuuluvaa arkeologista sooloilua kesäionillamme eri puolilla Suomea sekä osallistuneet pohjoismaisille harrastaja-arkeologileireille Ruotsissa ja Suomessa.

Mikä on sitten toimintamme tase tällä hetkellä? Harrastus on tuonut mukanaan mukavia ihmissuhteita, nostanut kovasti tietämyksemme tasoa, vienyt meidät raikkaaseen ulkoiluun, synnyttänyt meissä uudenlaisen tavan katsella ympäristöämme - liikummepa sitten missä maamme kolkassa tahansa. Olemme myös pystyneet edistämään arkeologista tietämystä ja ehkäpä auttamaan tutkimustakin alueellamme. Olemme löytäneet useampia kivistä asuinpaikkoja, rautakautista helmeä ja korunkappaletta keramiikan, piikiven ym tavanomaisen löydöstavaran ohella. Henkilökohtaisesti paras löytöni on ristiretkiäikään ajoitettu tappara paikalta, jota jo kovasti epäillään jonkinlaiseksi kalmistoksi. Kaksi ryhmämme jäsentä löysi järjestelmällisten tutkimustensa huipennukseksi maamme 50:nneen ja Puulaveden ensimmäisen kalliomaalauksen.

Entä sitten harrastuksemme ja ryhmämme tulevaisuus? Useimmilla ryhmämme n. 30 jäsenellä arkeologia tulee varmasti jollain tasolla säilymään. Toimivana ryhmänä määrämme on pienentynyt noin viiteentoista, joka sekkin on hyvä määrä ja jonka toivomme säilyvän jatkossakin. Suurena ongelmana on arkeologisen lähikoulutuksen puute, mistä esimerkiksi teidän turkulaisten ei tarvitse kärsiä. Tällä hetkellä meillä on oikeastaan vain suuresti arvostamamme Poutiaisen Hannu, jonka aika tai resurssit eivät tietenkään mahdollittamiin riittä ja jonka työn jatkuminenkin on Museoviraston rahapulasta johtuen vaarassa. Eräs hyvä keino harrastuksemme ylläpitämiseksi olisikin harrastaja-arkeologitoiminnan laajentaminen valtakunnalliseksi ja sitä kautta mm. omien kaivauksien saaminen meille kaikille, kuten esimerkiksi Tanskassa jo tapahtuu. Katseemme kohdistuvatkin täältä provinsista teihin arkeologian laitosten kupeessa eläviin turkulaisiin ja helsinkiläisiin harrastajiin: ryhtykääpäs asianmukaisiin toimenpiteisiin valtakunnallisen järjestön perustamiseksi. Uskon, että meitä muinaistieteellisen kärpäsen puraisemia tulisi mukaan melkoisen paljon ympäri koko Suomenmaan.

Terveisin Markus Harald

_____ Turun maakuntamuseon ystävät _____ Åbo landskapsmusei vänner. _____

ARKEOLOGISKT MINNESMÄRKE AVTÄCKS I PÖRTOM

Pörtom hembygdsförening ordnar i år en speciell arkeologisk upplevelse. Den 29. maj avtäckts i Pörtom det veterligen första minnesmärket över hembygdsarkeologi i Finland. Avtäckningen sker under högtidliga former i samband med en minnesdag i arkeologi, där öppningsanförandet hålles av Johannes Weegar, hembygdsforskare och aktiv amatörrarkeolog i Pörtom. Festföredraget hålles av professor Evert Badou från Umeå universitet. Intendent Mirja Miettinen från museiverket håller invigningstalet.

Arkeologinen muistomerkki paljastetaan Pirttikylässä

Pirttikylän Kotiseutuyhdistys järjestää tänä vuonna erikoisen arkeologisen elämyksen. Toukokuun 29. päivänä paljastetaan Pirttikylässä tiettävästi ensimmäinen kotiseutuarkeologian muistomerkki Suomessa. Arkeologian muistopäivänä tapahtuvassa juhlallisessa paljastustilaisuudessa avauspuheen pitää Johannes Weegar, Pirttikyläläinen kotiseutututkija ja aktiivinen harrastaja-arkeologi. Juhlapuheen pitää professori Evert Badou Umeån yliopistosta. Muistomerkin paljastamisen yhteydessä intendentti Mirja Miettinen museovirastosta pitää juhlapuheen.

**Arkeologisia esitelmiä Kuralan Kylämaan kokeiluverstaalla
kesäkaudella 1993**

Sunnuntaina 4.7. klo 14.00.

Uusinta tietoa Katariinan kirkkomäen kaivauksista.

FK Henrik Asplund.

Sunnuntaina 1.8. klo 14.00.

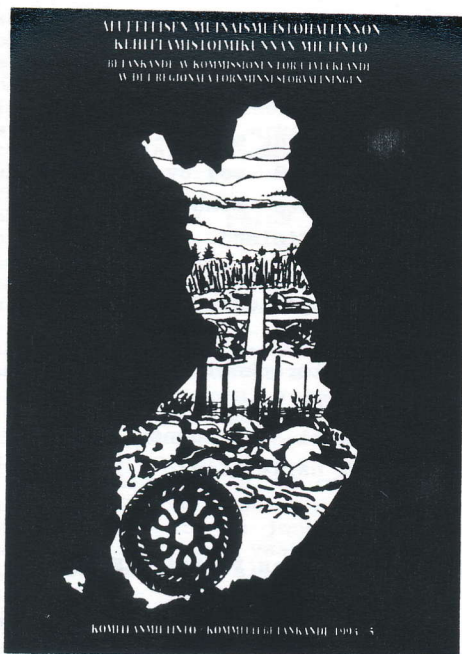
Kaarinan muinaispukuprojektin nykytilanne.

Artenomi Sari Raitio.

Sunnuntaina 5.9. klo 14.00.

Raudan synty.

Professori Unto Salo.

Alueellista muinaismuistojen hallintoa mietitty

Kuluvan vuoden Matinpäivänä jätti Alueellisen muinaismuistohallinnon kehittämistoimikunta mietintönsä opetusministerille. Ministeriö oli asettanut toimikunnan vuoden 1991 marraskuussa.

Toimikunnan selvitysten pääasiallisina lähtökohtina ja tavoitteina ovat olleet muinaismuistojen suojelutyön tehostaminen, esihistorian yleisen tuntemuksen ja siihen kohdistuvan kiinnostuksen lisääminen, tutkimuksen edistäminen sekä tutkimusaineiston säilymisen turvaaminen.

Mietinnön yhteenvedo-osassa on muinaissuojelun keskeisiksi ongelmiksi määritelty suojelun ja voimistuneen maankäytön välinen epäsuhta, rauhoituksen valvonnan riittämättömyys ja muinaissuojelun viranomaisluonteen korostuminen.

Toimikunta päätyy esittämään muinaisjäännösten suojeluhallinnon hajauttamista museoviraston ja maakuntamuseoiden välisillä, tapauskohtaisesti laadituilla sopimuksilla. Toimikunta esittää myös, että samalla ryhdytään valmistelemaan muinaismuistolain uudistamista ja alueellisen suojeluhallinnon toteamista säädöksissä.

Muinaisjäännösten tutkimusoikeutta esitetään muutettavaksi niin, että museoviraston ohella myös arkeologista tutkimusta ja opetusta harjoittavalla yliopistolla olisi vapaa oikeus tutkia kiinteä muinaisjäännös lukuunottamatta valtakunnallista merkitystä omaavia jäännöksiä.

_____.Turun maakuntamuseon ystävät _____ Åbo landskapsmusei vänner._____

Maakuntiin esitetään muodostettavaksi nykyistä laajemmat muinaisesine kokoelmat alueellisten valistus-, tutkimus- ja opetustarpeiden perusteella. Kokoelmat muodostuisivat alueellisten laitosten omien kenttätöiden tuloksista sekä museoviraston tallentamista esineistä. Kokoelmien haltijoita voisivat olla ammatillisesti hoidetut museot, yliopistot, muut museot ja yhteisöt.

Museoviraston arkeologinen keskusarkisto tulisi järjestää ja kopioida. Ainutkertaiset dokumentit tulisi suojella jatkuvalla kulutukselta niiden säilymisen turvaamiseksi.

Muinaisjäännösten suojeluhallintoa palvelevan valtakunnallisen ATK-rekisterin luomista toimikunta pitää keskeisenä suojelun tehostamistoimena. Rekisteriä on valmisteltu museovirastossa vuodesta 1986 lähtien. Hankkeen edistämiseksi ja siihen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi esitetään perustettavaksi työryhmää, jossa olisi edustus museovirastosta, Helsingin ja Turun yliopistoista, ympäristöministeriöstä ja museoista. Hankkeelle tulisi nimetä myös johtoryhmä, joka huolehtisi tarvittavien resurssien saamisesta.

Kuntien muinaisjäännöskannan inventointitason parantamiseksi esitetään käynnistettäväksi 10 vuoden valtakunnallista projektia. Projektissa inventoittaisiin 200 toistaiseksi huonosti inventoitua tai inventoimatonta kuntaa.

Mietinnössä otetaan kantaa myös metallinilmaisimen käyttöön, josta on tutkimuksen apuvälineenä sekä myönteisiä, että kielteisiä kokemuksia. Toimikunta esittää, että ilmasimen käyttö tehtäisiin luvanvaraiseksi ja että museoviraston tulisi laatia ohjeet sen käytöstä kaivauksia ja inventointeja tehtäessä.

Mietinnöstä on kaksi eriävää mielipidettä, joista kummassakin katsotaan, että vastuu suojelutoiminnasta tulee edelleenkin keskittää museovirastolle. Niissä ei myöskään pidetä tarpeellisena nykyisen muinaismuistolain uudistamista arkeologisen tutkimustoiminnan ja muinaisjäännösten suojelun tehostamisen kannalta. Ongelmien pääasiallisena syynä pidetään varojen puutetta.

Ulkoasultaan tyylikäässä, sini-mustassa mietintökirjassa on 124 sivua. Liitteenä ovat lisäksi nykyinen, voimassaoleva muinaismuistolaki vuodelta 1963 sekä 14 sivua muita asiaan kuuluvia liitteitä. Mietintöön sisältyy perusteellisia selvityksiä, ehdotuksia ja määritelmiä, jonka johdosta sille voi olettaa olevan käyttöä myös kurssikirjana.

Kehittämistoimikunnan puheenjohtajana toiminut professori Unto Salo pitää tärkeänä yleisen myönteisen asenteen luomista muinaissuojelulle. Nykyinen laki ei hänen mielestään luo tähän tarpeellisia edellytyksiä. "Jokaisen kansalaisen tulisi kokea muinaisjäännösten olevan **meidän** kulttuuriomaisuuttamme, **meidän** historiaamme. Muinaissuojelun tulisi olla yleinen kansalaisvelvollisuus, jota viranomaiset täydentävät": hän toteaa.

Asiantuntijatahot ovat jo antaneet mietinnöstä lausuntonsa. Nyt mietinnön kohtalo on opetusministeriön käsissä. Aika näyttää, syntyikö kierrätyspaperia, "muinaisjäännös" tulevien tuhatlukujen tutkijoille, vaiko alku uudenlaiselle muinaisuuden vaalimiselle.

Alueellisen muinaismuistohallinnon
kehittämistoimikunnan mietintö:

"Harrastajat ovat muinaissuojelun tärkeä voimavara,....."